

تعریف اقتصاد آموزش

Economics of Education Definition

اقتصاد آموزش به عنوان شاخه‌ای مستقل از اوائل دهه ۱۹۶۰ میلادی وارد جریان اصلی علم اقتصاد شد و به تحلیل مسائل مطرح در حوزه آموزش، همچون تخصیص بهینه منابع، عرضه امکانات آموزشی، تقاضا برای آموزش، نحوه تأمین مالی آموزش، کارایی منابع تخصیص داده شده به آموزش و امثال آن، پرداخته است (عمادزاده، ۱۳۹۷). اقتصاد آموزش به چگونگی انتخاب انسان و جامعه در به کارگیری عوامل تولید کمیاب، مهارت‌ها، ایده‌ها، نهادها، در آموزش رسمی در یک دوره زمانی معین و توزیع آنها در حال و آینده در میان افراد و گروه‌های مختلف اجتماعی می‌پردازد (نادری، ۱۳۸۰). بنابراین، اقتصاد آموزش از یک سو به تحلیل ارزش اقتصادی آموزش و ازدیگرسو به جنبه‌های اقتصادی سیستم‌های آموزشی اشاره دارد. علاوه بر این، آموزش بخش مهمی از سرمایه انسانی را تشکیل می‌دهد. احیای مجدد مفهوم سرمایه انسانی و اهمیت سرمایه‌گذاری در آن سبب شده تا آموزش مورد توجه اقتصاددانان قرار گیرد و از رشد چشمگیری برخوردار شود. امروزه کشورها بخش مهمی از منابع خود را به نظام آموزشی تخصیص می‌دهند (حدود ۳ تا ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی و بین ۱۰ تا ۱۵ درصد از بودجه دولت‌ها به بخش آموزش اختصاص می‌یابد). سرمایه‌گذاری در آموزش، و به تبع آن ارتقای سطح مهارت‌ها و افزایش درآمدها، موجب شده تا خانوارها و جامعه منابع بیشتری را به آموزش اختصاص دهند تا از فایده‌ها و آثار "مستقیم" و "غیرمستقیم" اقتصادی آن منتفع شوند.

آثار مستقیم آموزش: سرمایه‌گذاری در آموزش مهارت‌ها به جوانان و تربیت نیروی انسانی باکیفیت، "بهره‌وری" آنان را افزایش و قدرت تولید جامعه را افزون می‌سازد. بدین ترتیب، چنین سرمایه‌گذاری‌هایی از یک سو زمینه‌های اشتغال و ازدیگرسو، ظرفیت درآمدی فرد و جامعه را ارتقا می‌بخشد (نادری، ۱۳۹۴). سرمایه‌گذاری در آموزش دارای بازده

اقتصادی است. همانند سرمایه فیزیکی، سرمایه انسانی همواره از بازده قابل توجهی اقتصادی برخوردار بوده است. چراکه آموزش از یک طرف، قدرت تولید را افزایش و دستمزد نیروی کار را ارتقا می‌دهد، و از طرف دیگر، به خلاقیت و نوآوری دامن می‌زند و موجب افزایش تولید ملی می‌شود (ساچراپولوس، ۲۰۰۶). هر قدر نیروی انسانی یک جامعه از آموزش بیشتری برخوردار باشند، درآمدهای بالاتری را کسب می‌کنند، و نقش مؤثرتری در تولید ملی ایفا می‌کنند.

آثار غیرمستقیم آموزش: سرمایه‌گذاری در آموزش دارای "آثار خارجی مثبت" (Positive Externalities) است. بدین معنی که دیگران بدون مشارکت در هزینه‌های آموزش از منافع آن بهره‌مند می‌شوند (روزن، ۱۹۸۷). فرد تحصیل کرده (یک پزشک و یا مهندس، برای مثال) نه تنها خود از توانایی‌های بالاتر و قدرت تولید بیشتری برخوردار است، بلکه مهارت‌های وی موجب می‌شود تا گروهی که با او همکاری دارند نیز بهره‌وری بالاتری داشته باشند. افراد تحصیل کرده به نسبت بیشتری از قانون تبعیت می‌کنند و هزینه‌های کمتری را به جامعه تحمیل می‌کنند. این افراد برای بهداشت و سلامت خود و خانواده اهمیت بسیاری قائلند، کمتر بیمار می‌شوند و از امید به زندگی بالاتری برخوردارند.

کتاب‌شناسی

عمادزاده، مصطفی (۱۳۹۷). *اقتصاد آموزش و پرورش*، چاپ سی و سوم، اصفهان: جهاد دانشگاهی دانشگاه اصفهان.
نادری، ابوالقاسم (۱۳۸۰). «اقتصاد آموزش و جایگاه آن در نظام آموزش عالی ایران»، *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، سال هفتم، شماره ۳ صص ۲۱۶-۱۷۳.

نادری، ابوالقاسم (۱۳۹۴). *اقتصاد آموزش*، تهران: انتشارات یسپرون.
Psacharopoulos, G. (2006). "The Value of Investment in Education: Theory, Evidence, and Policy", *Journal of Education Finance*, vol. 32 (2), pp. 113-136.
Rosen, Sherwin (1987). "Human Capital", *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*, v. 2, pp. 681-90.

مصطفی عمادزاده

گروه اقتصاد دانشگاه اصفهان